

Ewolucja współpracy uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym na przestrzeni lat

Dr hab. Aleksandra Syryt
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

Konferencja
**Prawo
Innowacje
Nauka**

Pojęcie „współpracy uczelni z otoczeniem”

Współpraca uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym to proces nawiązywania i utrzymywania kontaktów pomiędzy **uczelnia** a **różnymi podmiotami zewnętrznymi**, takimi jak **instytucje publiczne, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe**.

Celem współpracy jest **wymiana** wiedzy, umiejętności i doświadczeń między uczelnia a jej otoczeniem oraz **wsparcie** rozwoju społeczno-gospodarczego regionu, w którym uczelnia działa.

Współpraca musi mieć **wymiar dwustronny** i przynosić korzyści wszystkim jej uczestnikom.

Historia współpracy uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym

- **od Średniowiecza:** kształtowanie się uniwersytetów i ich związki z lokalnymi społecznościami i korporacjami zawodowymi, które miały wpływ na kształtowanie programów nauczania i pojawiające się na nich dyscypliny naukowe;
- **rewolucja przemysłowa w XIX w.** - uniwersytety jako ośrodki rozwoju innowacji; wykorzystywanie badań w przemyśle i gospodarce;
- **lata 60. i 70. XX w.** - wraz z rozwojem gospodarki opartej na wiedzy, rola uniwersytetów w kształtowaniu innowacyjności przemysłu i usług stała się jeszcze ważniejsza
- **koniec XX w.** - współpraca uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym - integralną częścią misji uniwersytetów i instytucji badawczych

Przyczyny podejmowania współpracy uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym

KIEDYŚ

- wymiana wiedzy
- wsparcie finansowe
- rozwój technologiczny
- zaspokajanie potrzeb społeczeństwa
- wsparcie działań władzy publicznej w realizacji jej zadań
- zwiększenie prestiżu uczelni

DZIŚ

- dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb pracodawców
- współpraca w celu rozwoju innowacji
- wsparcie finansowe
- zwiększenie prestiżu uczelni
- rozwój społeczny i ochrona środowiska
- kreowanie społeczności naukowej
- dywersyfikacja działań uczelni

Czynniki wpływające na współpracę uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym

- **zmieniające się oczekiwania społeczeństwa** - wzrost znaczenia dziedzin takich jak ochrona środowiska, etyka biznesu, czy zrównoważony rozwój sprawia, że przedsiębiorstwa i organizacje pozarządowe szukają partnerów, którzy są w stanie dostarczyć rozwiązania odpowiadające na te wyzwania.
- **zmiany na rynku pracy** - rozwój technologii, globalizacja, zmieniające się wymagania pracodawców, powodują, że uczelnie muszą dostosowywać swoją ofertę edukacyjną do potrzeb rynku, a współpraca z przedsiębiorstwami pozwala na zdobycie wiedzy o aktualnych trendach i potrzebach na rynku pracy.
- **rozwój technologii** - postęp technologiczny sprawia, że naukowcy i przedsiębiorcy są w stanie rozwijać coraz bardziej skomplikowane rozwiązania technologiczne, a współpraca z uczelniami pozwala na dostęp do nowych technologii i wiedzy naukowej.
- **polityka naukowa i edukacyjna** - państwa zwiększają inwestycje w naukę i edukację, a współpraca między uczelniami a przedsiębiorstwami umożliwia efektywniejsze wykorzystanie tych środków oraz uzyskanie dodatkowego finansowania na badania naukowe.
- **prestiż uczelni** - współpraca uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym pozwala na zwiększenie widoczności uczelni i jej prestiżu, a także na lepsze zrozumienie społecznych potrzeb i wyzwań.

Rozwiązania prawne wpływające na kształt współpracy uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym w Polsce – Polska Ludowa

Polsce Ludowej szkolnictwo wyższe podlegało bezpośrednio kontroli państwa, co wpływało na sposób funkcjonowania uczelni oraz na ich relacje z otoczeniem społeczno-gospodarczym. W tym okresie uczelnie były traktowane jako narzędzie państwa w celu realizacji planów gospodarczych. Przedsiębiorstwa nie miały dużego wpływu na rozwój uczelni, a współpraca między nimi była ściśle regulowana przez władze państwowe.

Prawne podstawy współpracy były oparte m. in. o:

- ustawę z 30 kwietnia 1960 r. o organizacji i zakresie działania instytucji naukowych - ustawę tę wprowadzono w celu uregulowania działalności instytucji naukowych, w tym uczelni, i określenia zasad współpracy z innymi instytucjami.
- ustawę z 30 stycznia 1980 r. o szkolnictwie wyższym - ustawa ta regulowała zasady organizacji i funkcjonowania szkół wyższych, w tym zasady współpracy z innymi instytucjami naukowymi i przedsiębiorstwami.
- ustawę z 30 czerwca 1982 r. o własności przemysłowej - ustawa ta regulowała prawa własności przemysłowej, w tym patenty i wzory użytkowe, które były istotne dla współpracy uczelni z przemysłem.
- rozporządzenie Ministra Szkolnictwa Wyższego i Techniki z 14 grudnia 1972 r. w sprawie zasad i trybu zawierania umów o współpracy szkół wyższych z przedsiębiorstwami

Rozwiązania prawne wpływające na kształt współpracy uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym w Polsce – transformacja ustrojowa

Po transformacji ustrojowej w Polsce, rząd zaczął wprowadzać zmiany w zakresie polityki szkolnictwa wyższego i nauki. W 1990 roku powstał Program Współpracy Uniwersytetów z Gospodarką, który miał na celu ułatwienie kontaktów między uczelniami a przedsiębiorstwami. Program ten zachęcał uczelnie do prowadzenia badań naukowych na rzecz gospodarki, a także do prowadzenia szkoleń i kursów specjalistycznych dla pracowników przedsiębiorstw.

Prawne podstawy współpracy oparte były m. in. na:

- ustawie z 27 lipca 1990 r. o szkolnictwie wyższym, która wprowadziła zmiany w systemie szkolnictwa wyższego, w tym nowe regulacje dotyczące prowadzenia badań naukowych, współpracy z innymi instytucjami oraz prawa do własności intelektualnej;
- ustawie z 30 kwietnia 1993 r. o zasadach prowadzenia działalności gospodarczej przez uczelnie, która wprowadziła regulacje umożliwiające uczelniom prowadzenie działalności gospodarczej, w tym sprzedaż produktów i usług, co miało na celu zwiększenie źródeł finansowania i rozwój współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym;
- ustawie z 7 lipca 1994 r. o ochronie własności przemysłowej, która wpłynęła na rozwój współpracy między uczelniami a otoczeniem społeczno-gospodarczym w zakresie badań i rozwoju;

Rozwiązania prawne wpływające na kształt współpracy uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym w Polsce – transformacja ustrojowa

Prawne podstawy współpracy oparte były też m. in. na:

ustawie z 30 kwietnia 1993 r. o zasadach finansowania nauki, która wprowadziła nowe zasady finansowania badań naukowych; umożliwiły one uczelniom i naukowcom pozyskiwanie środków na realizację projektów badawczych we współpracy z przedsiębiorstwami i instytucjami społecznymi; ustawie z 27 lipca 1990 r. o organizacjach pozarządowych, która wpłynęła na rozwój współpracy między uczelniami a organizacjami pozarządowymi.

Ponadto realizowany był Program PHARE, finansowany przez Unię Europejską. Był on skierowany na modernizację gospodarki w Polsce, w tym na rozwój nauki i technologii. Program umożliwił finansowanie projektów badawczych, szkoleniowych i rozwojowych, które prowadzone były przez uczelnie we współpracy z przedsiębiorstwami.

Te rozwiązania prawne wpłynęły na rozwój współpracy między uczelniami a otoczeniem społeczno-gospodarczym, umożliwiając lepsze wykorzystanie zasobów i potencjału naukowego w celu rozwoju gospodarczego kraju.

Rozwiązania prawne wpływające na kształt współpracy uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym w Polsce – ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym z 2005 r.

Przykładem ustawy wprowadzającej regulacje dotyczące współpracy uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym jest poprzedzająca obecne rozwiązania prawne ustawa z 27 lipca 2005 r.

Prawo o szkolnictwie wyższym. Umożliwiła ona rozwój różnych inicjatyw i programów, takie jak np. programy współpracy uczelni z przedsiębiorcami, inkubatory przedsiębiorczości, ośrodki transferu technologii, a także programy praktyk zawodowych dla studentów.

Zgodnie z art. 4 ust. 4 ustawy, **„Uczelnie współpracują z otoczeniem społeczno-gospodarczym, w szczególności w zakresie prowadzenia badań naukowych i prac rozwojowych na rzecz podmiotów gospodarczych, w wyodrębnionych formach działalności, w tym w drodze utworzenia spółki celowej, o której mowa w art. 86a, a także przez udział przedstawicieli pracodawców w opracowywaniu programów kształcenia i w procesie dydaktycznym”**.

Rozwiązania prawne wpływające na kształt współpracy uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym w Polsce – ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym z 2005 r.

Na kształtowanie współpracy uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym wpłynęły też m. in.:

- ustanowienie **Krajowej Rady ds. Szkolnictwa Wyższego** - Rada ta pełni funkcję doradczą w zakresie polityki państwa wobec szkolnictwa wyższego i koordynuje prace związane z jego rozwojem, w tym również w zakresie współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym;
- ustanowienie **Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej**;
- prowadzenia praktyk zawodowych - Uczelnie zobowiązane są do zapewnienia swoim studentom możliwości odbycia praktyk zawodowych, co umożliwia zdobycie praktycznego doświadczenia i umiejętności, a także lepsze przygotowanie do wejścia na rynek pracy;
- wprowadzenie możliwości tworzenia uczelnianych inkubatorów przedsiębiorczości;
- wprowadzenie tzw. "trzeciego zadania" uczelni, tj. działalności na rzecz otoczenia społeczno-gospodarczego;
- wprowadzenie mechanizmów finansowych zachęcających do współpracy z otoczeniem (np. Środki na realizację projektów badawczych wraz z partnerami z sektora biznesowego);

Rozwiązania prawne wpływające na kształt współpracy uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym w Polsce – ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym z 2005 r.

Na kształtowanie współpracy uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym wpłynęły m. in. też:

- tworzenie specjalnych programów nauczania, które odpowiadają na potrzeby rynku pracy i umożliwiają zdobycie przez studentów umiejętności i wiedzy, które są pożądane przez pracodawców;
- współpraca z przedsiębiorcami w zakresie finansowania badań naukowych;
- współpraca z przedsiębiorcami w zakresie prowadzenia projektów badawczych oraz sporządzania ekspertyz i doradztwa biznesowego;
- organizacja praktyk zawodowych
- utworzenie instytucji finansujących działalność badawczo-rozwojową we współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym

Rozwiązania prawne wpływające na kształt współpracy uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym w Polsce – ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym z 2005 r.

Rozwiązania prawne, które wpłynęły na kształtowanie relacji uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym pod rządami ustawy z 2005 r. to m. in.

- ustawa z 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki;
- ustawa z 14 marca 2014 r. o zawodach regulowanych, która wprowadziła regulacje dotyczące kwalifikacji i uprawnień zawodowych w różnych dziedzinach, co umożliwiło lepszą współpracę między uczelniami a otoczeniem społeczno-gospodarczym w dziedzinach wymagających specjalistycznej wiedzy i umiejętności.
- ustawa z 20 maja 2016 r. o Krajowym Systemie Badań i Innowacji

Ponadto można wskazać na rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 2007 r. w sprawie trybu powoływania przedstawicieli otoczenia społeczno-gospodarczego do rad naukowych publicznych szkół wyższych; rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 2010 r. w sprawie szczegółowych kryteriów i trybu przyznawania środków finansowych na cele określone w ustawie o szkolnictwie wyższym.

Rozwiązania prawne wpływające na kształt współpracy uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym w Polsce – ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z 2018 r.

Ustawa z 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce reguluje kwestie współpracy uczelni z otoczeniem społecznym.

Zgodnie z art. 2 ustawy, „Misją systemu szkolnictwa wyższego i nauki jest prowadzenie najwyższej jakości kształcenia oraz działalności naukowej, kształtowanie postaw obywatelskich, a także uczestnictwo w rozwoju społecznym oraz tworzeniu gospodarki opartej na innowacjach”.

W myśl art. 148 ust. 1 „Uczelnie mogą prowadzić akademickie inkubatory przedsiębiorczości oraz centra transferu technologii”.

Ponadto aktualne są możliwości współpracy wynikające ze wcześniejszych rozwiązań prawnych, w tym m. in. dotyczące projektowania programów studiów, organizacji praktyk i staży studenckich i absolwenckich, zlecenia badań i ekspertyz, zamawianych prac dyplomowych, studiów, szkoleń, kursów itp.

Formy realizacji współpracy uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym – kiedyś i dziś

KIEDYŚ

- Współpraca opierała się głównie na realizacji projektów badawczych przez uczelnie;
- Uczelnie prowadziły badania zgodne z własnymi celami, nie zawsze zwracając uwagę na potrzeby otoczenia społeczno-gospodarczego;
- Współpraca z otoczeniem społecznym i gospodarczym była niewielka i nieliczna;
- Uczelnie nie angażowały swoich studentów i badaczy w projekty badawcze i aplikacyjne;
- Brakowało programów edukacyjnych, które odpowiadałyby na potrzeby rynku pracy i otoczenia społeczno-gospodarczego

DZIŚ

- Współpraca opiera się na realizacji projektów badawczych i aplikacyjnych przez uczelnie;
- większy nacisk na potrzeby otoczenia społeczno-gospodarczego i dostosowują swoje badania do tych potrzeb.
- współpraca z otoczeniem społecznym i gospodarczym jest powszechna i wielostronna.
- Uczelnie angażują studentów w projekty badawcze i aplikacyjne;
- Uczelnie oferują nowe kierunki i specjalizacje, które odpowiadają na potrzeby otoczenia społeczno-gospodarczego.
- uczelnie tworzą inkubatory przedsiębiorczości i parki naukowo-technologiczne,
- uczelnie promują przedsiębiorczość i innowacyjność
- uczelnie nawiązują bezpośrednią współpracę z przedsiębiorcami, instytucjami publicznymi oraz organizacjami pozarządowymi

Współczesne kierunki rozwoju współpracy uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym

- zwiększona liczba **projektów aplikacyjnych** – w tym realizacja projektów badawczych i aplikacyjne, finansowanych przez różne instytucje, w tym NCBiR i z funduszy unijnych;
- rozwijanie **inkubatorów i parków naukowo-technologicznych** - uczelnie coraz częściej tworzą swoje inkubatory przedsiębiorczości, które umożliwiają studentom i pracownikom naukowym prowadzenie własnych projektów badawczych i aplikacyjnych oraz tworzenie startupów. Uczelnie coraz częściej utrzymują parki naukowo-technologiczne, które umożliwiają transfer technologii oraz współpracę z przedsiębiorcami;
- **współpraca z firmami i przedsiębiorcami** - uczelnie coraz częściej nawiązują bezpośrednią współpracę z przedsiębiorcami, m.in. poprzez udzielanie ekspertyz i konsultacji, udział w projektach badawczych i aplikacyjnych, organizację szkoleń i konferencji, a także poprzez tworzenie konsorcjów naukowo-przemysłowych.
- **współpraca międzynarodowa**
- aktywne **wykorzystanie technologii** - uczelnie coraz częściej wykorzystują nowoczesne technologie, takie jak sztuczna inteligencja, big data, czy internet rzeczy, w celu tworzenia innowacyjnych rozwiązań. Współpraca z przedsiębiorcami z branży technologicznej umożliwia uczelniom dostęp do nowych technologii oraz transfer wiedzy i technologii do praktyki.

Bariery rozwoju współpracy uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym

- **Brak współpracy między uczelniami a przedsiębiorstwami** - Współpraca między uczelniami a przedsiębiorstwami jest często utrudniona ze względu na brak porozumienia w kwestii celów, priorytetów i procesów
- **Brak odpowiedniego finansowania** - Uczestnictwo w projektach związanych z otoczeniem społeczno-gospodarczym wymaga znacznych nakładów finansowych, a wiele projektów nie ma zapewnionego odpowiedniego finansowania
- **Brak zrozumienia potrzeb rynku pracy** - Wiele programów nauczania jest przestarzałych i nie odpowiada na potrzeby rynku pracy
- **Brak odpowiednich narzędzi i infrastruktury**
- **Konkurencja między uczelniami**
- **Brak dostępu do informacji**
- **Ograniczenia wynikające z przepisów prawnych**

Konkluzje

- Uczelnie – mimo swej autonomii – zawsze wchodziły w relacje z otoczeniem społeczno-gospodarczym i nawiązywały współpracę w ramach różnych sfer życia społecznego; współpraca ta miała i ma podstawowe znaczenie dla rozwoju gospodarczego i społecznego regionu i państwa;
- współpraca uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym może przynieść korzyści zarówno dla członków wspólnoty akademickiej, jak i dla otoczenia społeczno-gospodarczego;
- przez lata modyfikacji ulegały formy współpracy uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym, co było konsekwencją zmian politycznych, prawnych, społecznych, gospodarczych i kulturalnych, podobne pozostają jednak ogólne motywy podejmowania współpracy. Są one związane ze zdobywaniem wiedzy i wykorzystaniem jej w praktyce, pozyskiwaniem źródeł finansowania na działalność, a także tworzeniem rozwiązań dla społeczeństwa, państwa, gospodarki i kultury;
- różnice w zasadach funkcjonowania uczelni i innych podmiotów otoczenia społecznego i gospodarczego mogą się wiązać z określonymi wyzwaniami w sferze polityki, prawa oraz praktyki
- nie zawsze tworzenie licznych rozwiązań prawnych dotyczących współpracy sprzyja jej realizacji w sposób przewidziany w prawie.

"Prawo, Innowacje, Nauka - nowoczesny model współpracy uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym"

Toruń, 24-25 kwietnia 2023

Ministerstwo
Edukacji i Nauki

Projekt „Prawo, Innowacje, Nauka – nowoczesny model współpracy uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym” finansowany jest w ramach umowy DNK/SN/549380/2022 ze środków Ministra Edukacji i Nauki.

